

Інтерв'ю для «РШ»

Наука, Практика та Ентузіазм – складові успіху Школи гуманітарної праці

*Інтерв'ю з головним спеціалістом департаменту загальної
середньої та дошкільної освіти МОН України*

Катериною ТАРАНІК-ТКАЧУК

– Шановна Катерино Валеріївно, запрошуючи Вас до розмови про інноваційну діяльність загальноосвітніх навчальних закладів, які працюють у режимі експерименту, передусім відзначимо, що більшість із них – помітне явище, яскравий феномен сучасного освітнього простору. Таким вважаємо Навчально-виховний комплекс «Школа гуманітарної праці» Херсонської обласної ради, чий досвід висвітлюється на сторінках журналу «Рідна школа». Зважаючи на розмаїття цих закладів, а також посилення інтересу до дослідно-експериментальної діяльності, цікаво дізнатися, як вона координується?

– Нагадаємо: кілька років тому на офіційному сайті Міністерства освіти і науки України у розділі «Дошкільна та загальна середня освіта» було виокремлено рубрику «Експериментальна діяльність». У ній вміщено документи, які оприлюднено після проведення експертизи оптимальної мережі експериментальних навчальних закладів всеукраїнського і регіонального рівнів. Перелік навчальних закладів, що здійснюють дослідно-експериментальну

діяльність, погоджено з керівниками обласних управлінь (департаментів) освіти і науки та ректорами (директорами) обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти. Інформацію про експерименти всеукраїнського рівня представлено у збірнику «Дослідно-експериментальна робота в системі дошкільної та загальної середньої освіти». Варто зазначити, що висока результативність організації дослідно-експериментальної роботи навчальних закладів на всеукраїнському рівні забезпечується зусиллями відділу інноваційної діяльності та дослідно-експериментальної роботи Інституту інноваційних технологій та змісту освіти, який очолює кандидат педагогічних наук Світлана Володимирівна Кириленко.

Дослідно-експериментальна діяльність загальноосвітнього навчального закладу – новий етап розвитку педагогічного колективу, який демонструє потужність особистісного потенціалу, професіоналізм, готовність до розуміння викликів сьогодення та пошуку шляхів здійснення педагогічної діяльності іншої якості, на рівні всеукраїнського представництва як наставника, навіть взірця і флагамена вітчизняної освіти.

Події останніх років у державі й світі переконливо засвідчили, що не красномовні гасла, а саме орієнтація на «занурення» у зміст і сутність ефективних змін є важливим життєвим дороговказом. Створення інноваційної моделі навчального закладу на основі його унікальності й неповторності, узагальнення досвіду роботи на рівні району, області, в колі профільних установ та закладів з метою опанування, переосмислення і творчого впровадження, актуалізація проблем національно-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді, забезпечення умов для розкриття особистісного потенціалу всіх суб'єктів навчально-виховного процесу – невідкладні завдання, вирішення яких має гарантувати подальший поступ освітньої галузі.

Саме в цьому напрямі розглядаємо стратегію Навчально-виховного комплексу «Школа гуманітарної

праці». На його базі здійснюється дослідно-експериментальна робота за темою «Цілісний розвиток особистості учня в інформаційному просторі навчального закладу». Для її реалізації задіяно потужні можливості і особистісний потенціал: матеріально-технічні та науково-педагогічні, методична служба й спонсорська допомога, співпраця з фахівцями наукових установ та викладачами вищих навчальних закладів різних областей України. Все працює на результат, у даному випадку – на успіх експерименту, що має забезпечити розвиток кращого з напрацьованого, зміцнити інноваційну потужність, готовність ефективно протистояти будь-яким викликам сьогодення.

– Як саме внормовано дослідно-експериментальну діяльність освітніх закладів на сучасному етапі та які зміни відбуваються в загальноосвітньому навчальному закладі з отриманням статусу експериментального?

– Інноваційна діяльність і дослідно-експериментальна робота регламентуються певними нормативними актами, зокрема законами України, постановами уряду, наказами і розпорядженнями Міністерства освіти і науки України та інших відомств, а також відповідними документами загальноосвітніх навчальних закладів. Основу нормативної бази становлять закони України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про науково-технічну експертизу», «Про науково-технічну інформацію», «Про авторське право і суміжні права». До того ж важливість організації та здійснення інноваційної роботи відзначається в усіх державних документах.

Нормативним підґрунтям дослідно-експериментальної роботи навчального закладу є: *Положення про експериментальний загальноосвітній навчальний заклад*, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 20.02.2002 №114 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 23.11.2009 №1054, зареєстроване в Міністерстві юстиції 16 грудня 2009 року за № 1217/17233) та *Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності*, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 07.11.2000 №522 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 30.11.2012 № 1352, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 18 грудня 2012 року за № 2111/22423).

Відповідно до п. 1.4. Положення про експериментальний загальноосвітній навчальний заклад «статус експериментального загальноосвітнього навчального закладу всеукраїнського рівня надається загальноосвітньому навчальному закладу, на базі якого здійснюється дослідно-експериментальна робота з перевірки результативності та можливості застосування у практичній діяльності: освітніх, дидактичних або виховних систем; державних стандартів загальної середньої освіти; інваріантної складової змісту загальної середньої освіти, інноваційних освітніх технологій». По суті,

це означає, що основною метою експериментальної діяльності всеукраїнського рівня має стати практична перевірка у щоденній роботі навчального закладу основних положень нових нормативних документів: Державного стандарту початкової загальної освіти; Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти; нових навчальних програм тощо.

Кожному навчальному закладу, зокрема й експериментальному, і це суттєво для нього, надано право використовувати варіативну складову Типових навчальних планів, наповнюючи її змістом тих навчальних предметів, курсів за вибором, факультативів, що забезпечують додаткові можливості для реалізації особистісного потенціалу учнів. Щодо навчальних закладів, які здійснюють експериментальну діяльність всеукраїнського рівня, то у цьому контексті передбачено таке. Відповідно до п. 3.2. *Положення про експериментальний загальноосвітній навчальний заклад* виконання завдань програми дослідно-експериментальної роботи на період експерименту дозволяє вносити окреслені програмою зміни до форм комплектування, підготовки та перепідготовки кадрів.

Це дає змогу працювати за експериментальним навчальним планом, застосовувати у навчально-виховному процесі експериментальні навчальні програми, підручники та посібники. Також вносити передбачені програмою зміни до змісту освіти, режиму функціонування (йдеться про нові форми організації навчання та виховання учнів), методів роботи педагогічних працівників, системи управління навчальним закладом, а до штатних розкладів загальноосвітніх навчальних закладів – зміни найменувань, нормативної чисельності та умов введення посад, не передбачені Типовими штатними нормативами, оскільки штатні розписи державних і комунальних загальноосвітніх навчальних закладів, незалежно від підпорядкування і типів, встановлюються відповідним органом управління освітою на підставі Типових штатних нормативів загальноосвітніх навчальних закладів, затверджених центральним органом виконавчої влади. Це забезпечує формування державної політики у сфері освіти. У разі виробничої необхідності є можливість змінювати штати окремих структурних підрозділів або вводити посади (крім керівних), не передбачені штатними нормативами для конкретного закладу, в межах фонду оплати праці, доведеного лімітними довідками на відповідний період.

Як бачимо, навчальному закладу, який прагне ефективно працювати і створювати власний простір для творчості, гарантовано всі організаційно-нормативні можливості. В експериментальному навчальному закладі всеукраїнського рівня всі важливі рішення – наукові, методичні, організаційні, навчально-практичні – ухвалюються Науково-методичною радою з дослідно-експериментальної роботи, яку очолює науковий керівник дослідно-експериментальної роботи.

– Тож, звертаючись до досвіду Школи гуманітарної праці, варто поінформувати читачів про склад науково-методичної ради, зважаючи на її значущу роль в організації та проведенні експериментальної роботи, а зрештою і в життєдіяльності школи.

– Науковим керівником експерименту всеукраїнського рівня в Навчально-виховному комплексі «Школа гуманітарної праці» Херсонської обласної ради є його директор, учитель-методист, заслужений працівник освіти України, доцент кафедри педагогіки та психології Херсонського державного університету, кандидат педагогічних наук Артем Олександрович Кияновський. Науковими консультантами було запрошено директора Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України, доктора психологічних наук, професора, академіка НАПН України Івана Дмитровича Беха і мене, вашу співрозмовницю – головного спеціаліста департаменту середньої і дошкільної освіти Міністерства освіти і науки України, кандидата педагогічних наук, доцента Катерину Валеріївну Таранік-Ткачук.

У складі науково-методичної ради – відомі науковці: А.М. Зубко, ректор Херсонської академії неперервної освіти, кандидат педагогічних наук, професор; О.В. Співаковський, завідувач кафедри інформатики і програмної інженерії, перший проректор Херсонського державного університету, заслужений працівник освіти України, доктор педагогічних наук, професор, нині народний депутат України; Н.О. Кушнір, доцент кафедри інформатики і програмної інженерії Херсонського державного університету, кандидат педагогічних наук; А.М. Богуш, завідувач кафедри теорії і методики дошкільної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського, академік НАПН України, доктор педагогічних наук, професор; Є.Г. Мовенко, заступник директора з навчальної роботи навчально-виховного комплексу

«Школа гуманітарної праці» Херсонської обласної ради, заслужений учитель України.

– Відомо, що в Школі гуманітарної праці завершується перший (організаційно-підготовчий) етап експерименту. Як Ви оцінюєте його результати і що є важливим у їх забезпеченні?

– Суттєвим важелем змін є бажання і мотивація педагогічного колективу на успіх, орієнтація на розвиток, прагнення бути кращими на рівні міста, області, всієї країни. Образно це можна навіть назвати наявністю здорових амбіцій у творчої групи, в складі якої – директор навчального закладу, його заступники, представники психологічної служби, ініціативні вчителі, творчість яких яскраво виявилася зокрема під час практичної конференції «Формування освітнього простору сучасної школи», що проходила 23–24 жовтня 2014 року на базі НВК.

Поряд із цим створено таку матеріально-технічну базу, що гарантує проведення експерименту всеукраїнського рівня. Навчально-виховний комплекс «ШГП» охоплює чотири дошкільні групи, початкову, основну та старшу школу. Модернізований, так би мовити, «за останнім словом техніки» спальний корпус забезпечує умови життєдіяльності не лише для дітей Херсона, а й області в цілому.

Водночас першочерговим все-таки є особистісний чинник. Іван Дмитрович Бех як головний консультант експерименту надає таку науково-методичну допомогу в розв'язанні проблем, які постають у ході експерименту, що, без перебільшення, можна вважати – на базі НВК розробляються й експериментально перевіряються важливі психолого-педагогічні та методичні положення. Вони пов'язані з розвитком особистості учня, створенням інноваційного освітнього простору, розробленням для кожного школяра індивідуального освітнього маршруту (власної освітньої траєкторії), використанням музейної педагогіки і можливостями курсів театральної (акторської) майстерності.

Потужність і значний творчий потенціал педагогічного колективу «ШГП» засвідчують наявність авторських програм і курсів за вибором: «Класична греко-римська міфологія. 1–4 кл.» (укладач – професор Л.Б. Кулікова); «Історія релігії. 1–8 кл.» (укладач – І.В. Замараєва); «Авторський курс «Театр». 1–11 кл.» (укладачі – С.М. Санько, Є.А. Сербіна); «Історія мистецтв. 5–8 кл.» (укладач – Т.В. Гринько); «Художня праця. 1–4 кл.» (укладач – Г.П. Дзядик); «Основи філософії. 9–11 кл.» (укладач – І.В. Замараєва) та ін.

– Що можна назвати, так би мовити, родинною діяльністю Школи гуманітарної праці, яка, серед іншого, визначає її неповторність?

– Крім сказаного, варто відзначити інформаційну політику НВК. У навчальному закладі працює шкільне радіо «ШГП FM», до роботи якого залучено весь актив закладу – як викладацький, так і учнівський. Саме із шкільним радіо пов'язані інформаційно-розважальні й пізнавальні аспекти шкільного життя. У 2013 році започатковано шкільну кіностудію «ШГТ TV», що забезпечує можливість створювати історичні фільми, готувати випуски шкільних новин, організовувати кінофестивалі, конкурс «Репортер року» та інші заходи.

На конференції «Формування освітнього простору сучасної школи» в жовтні 2014 року учасників заходу вітали артисти Херсонського академічного музично-драматичного театру ім. Миколи Куліша та учні «ШГП», які разом представляли на сцені спільний проект чергового театрального свята. За минулий рік поставлено 12 спектаклів для початкової і старшої школи. Тобто виховному аспекту адміністрація навчального закладу надає суттєвого значення, при цьому дорослі з повагою ставляться до найменших спроб та успіхів учнів «ШГП» як справжніх учасників театрального дійства.

Особливою гордістю «ШГП» є бібліотечно-інформаційний центр як важливий компонент навчально-виховного процесу. В структурі бібліотеки

створено потужний медіацентр з мультимедійним обладнанням, сучасними комп'ютерами. Учні й вчителі мають можливість здійснювати пошук потрібної інформації в ресурсах самої бібліотеки та мережі Інтернет, відразу створюючи необхідний навчальний продукт, презентацію, доповідь. На базі бібліотечно-інформаційного центру «ШГП» проводяться навчальні заняття з учнями, що мають на меті навчити працювати з інформацією, зокрема бібліотечними фондами, пошуковими бібліотечними системами, книжкою як універсальним джерелом інформації в світі.

– З Вашого погляду, якими є складові успіху «Школи гуманітарної праці»?

– Якщо сформулювати це кількома реченнями, то насамперед відзначимо *спробу створення авторської школи*, що передбачає особливий режим навчально-виховного процесу, узгодження навчальних, інформаційно-пізнавальних, виховних пріоритетів, а в цілому – їх органічне поєднання в складному процесі «ліплення» (формування) учня як особистості, яка втілює гармонію зовнішнього і внутрішнього. У цьому навчальному закладі модне гасло «школа готує дитину до життя» трансформовано в постулат про те, що шкільне життя кожної маленької людини, яка на етапі навчання стала учнем «ШГП», – *це і є життям*, в усіх його виявах і сенсах, успіхах і поразках. Педагогічний колектив – мудрий керманіч на борту великого корабля, який рухається хвилями життя. Можливо, унікальна формула успіху визначається такими складовими, як *Наука, Практика, Ентузіазм*. А ще у цьому поєднанні – наполеглива праця вчителів, зокрема в рамках всеукраїнського експерименту, залучення батьків до участі в шкільному житті, ставлення до дитини як до повноцінного суб'єкта освітнього процесу.

*Розмову провела і матеріал підготувала
головний редактор журналу «Рідна школа»
Анжеліна ПУГАЧ*

